

06.05 : 128.1

BIBLIOTHEEK
INSTITUUT VOOR
BODEMVRUCHTBAARHEID
GRONINGEN

SEPARAAT
No. 24676

Jaarverslag

L407^{II}

van de

Commissie

inzake Wateronttrekking
aan de Bodem

*

1962

06800 - 1962

Jaarverslag 1962

van de

Commissie inzake Wateronttrekking aan de Bodem

De taak van de Commissie

Sinds de Commissie in 1934 werd ingesteld, is de taakomschrijving niet ingrijpend veranderd. Kort samengevat luidt deze: het voorlichten van de regering omtrent de wateronttrekking aan de bodem, in verband met andere belangen, die daarvan nadeel kunnen ondervinden. Desgevraagd kan de Commissie ook adviezen uitbrengen aan de besturen van provincies, gemeenten en waterschappen en in bepaalde gevallen ook aan particuliere ondernemingen.

In de praktijk betreffen de adviezen hoofdzakelijk de toepassing van de Hinderwet bij pompinstallaties gedreven door een motor boven een zeker — gering — vermogen. In de meeste gevallen worden deze vergunningen door de gemeentebesturen verleend. Bij Koninklijk Besluit van 30 november 1934 werd bepaald, dat vrees voor uitdroging van omliggende terreinen bij de beoordeling van een aanvraag om een vergunning voor een pompinstallatie met motor in beschouwing diende te worden genomen.

Aanvankelijk werden ook adviezen betreffende de grondwateronttrekking door waterleidingbedrijven verstrekt. Sinds 1955 echter is deze materie in de Grondwaterwet Waterleidingbedrijven geregeld. De hiervoor ingestelde commissie van deskundigen heeft dezelfde samenstelling als de Commissie inzake Wateronttrekking aan de Bodem.

Hoewel de gezamenlijke industrieën meer grondwater winnen dan de waterleidingbedrijven en bovendien het aantal onttrekkingspunten van de industrieën veel groter is, wordt relatief zelden om advies gevraagd.

Ook in andere zaken betreffende wateronttrekking aan de bodem, zoals bij de aanleg van kanalen, drooglegging van gronden en bij het verrichten van diepe ontgravingen kan de Commissie van advies dienen.

Samenstelling van de Commissie

Wegens zijn benoeming tot directeur-generaal van de Rijkswaterstaat verzocht Ir. J. van de Kerk ontslag als lid van de Commissie. In zijn plaats werd benoemd Ir. Ph. Schuurman. De Commissie was aan het einde van 1962 als volgt samengesteld:

Ir. H. W. Schenkenberg van Mierop, directeur van het Staatsbosbeheer te Utrecht, voorzitter.

Prof. Dr. Ir. C. van den Berg, directeur van het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding te Wageningen.

Ir. S. Herweijer, directeur van de Cultuurtechnische Dienst te Utrecht.

Ir. C. van Rooyen, directeur van het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening te 's-Gravenhage.

Ir. Ph. Schuurman, hoofdingenieur-directeur, hoofd van de afdeling Waterhuishouding ter Directie van de Waterstaat.

Secretaris: Ir. H. de Vries, ingenieur 1e klasse bij de Cultuurtechnische Dienst, Maliebaan 21, Utrecht, tel. (030) 2 67 51.

Het beheer van het grondwater

In vorige jaarverslagen werd gewezen op de wenselijkheid te komen tot een wettelijke regeling van het beheer van het grondwater, gezien de snelle stijging van het watergebruik door waterleidingen en industrieën en de moeilijkheden die zich in bepaalde gebieden beginnen voor te doen.

Vorbereidingen werden getroffen voor een nieuw onderzoek naar het gebruik van grondwater door middel van een C.B.S.-enquête op soortgelijke wijze als dit in 1957 is geschied. Wellicht kunnen hieruit betere aanwijzingen worden verkregen over de wijze waarop het watergebruik zich ontwikkelt.

Door de groei van de bevolking, door de toeneming van het watergebruik per hoofd van de bevolking en door de toenemende industrialisatie zullen zware eisen worden gesteld aan de watervoorziening. Meer en meer wordt er van verschillende zijden op gewezen, dat de watervoorziening in de toekomst zorgen zal baren. De recente prognoses wijzen erop, dat in enkele delen van het land de behoefte de beschikbare hoeveelheden spoedig zal gaan overtreffen. Het zal dus nodig zijn deze zo rationeel mogelijk te gebruiken en tegelijk uit te zien naar nieuwe mogelijkheden, waarbij is te denken aan besparingen enerzijds en buffervorraden en infiltratie anderzijds.

In het vorige jaarverslag werden de conclusies gemeld van het rapport van de Technische Commissie Drinkwatervoorziening in de provincie Gelderland. Deze conclusies hebben ertoe meegewerkt, dat door de provincie een ontwerp-verordening werd voorbereid om te voorkomen dat zich onverwachte en ongewenste ontwikkelingen gaan voordoen. Bij deze voorbereiding werden in de CoWaBo vertegenwoordigde diensten betrokken.

De ontwerp-verordening omvat in de eerste plaats een verplichting tot registratie van het grondwatergebruik van inrichtingen, die niet vallen onder de Grondwaterwet Waterleidingbedrijven. Dit heeft ten doel betere inlichtingen te verkrijgen over de huidige situatie en over de ontwikkeling in de loop van de tijd.

Daarnaast zou het College van Gedeputeerde Staten de bevoegdheid krijgen gebieden aan te wijzen, waar de uitbreiding van bestaande en de vestiging van nieuwe waterwinningen aan een ver-

gunning zou zijn gebonden. De CoWaBo zou bij het aanwijzen van deze gebieden en het verlenen van de vergunningen worden geraadpleegd. Een schadevergoedingsregeling ten gunste van derdenbelanghebbenden kan niet worden opgenomen, daar het aan de provincie niet is toegestaan burgerrechtelijke voorschriften uit te vaardigen. Bij het vooroverleg over deze ontwerp-verordening zijn ook vertegenwoordigers van landbouw en industrie gehoord.

Hoewel een provinciale verordening niet kan worden beschouwd als een definitieve regeling van het grondwaterbeheer, zou deze regeling een aanmerkelijke vooruitgang betekenen. Op deze wijze kunnen bepaalde schadelijke ontwikkelingen in het grondwatergebruik worden voorkomen. Ook landelijk gezien is een dergelijke provinciale verordening van groot belang in verband met de ervaringen die op deze wijze kunnen worden opgedaan ten behoeve van een toekomstige wetgeving.

Ook in enige andere provincies wordt de wenselijkheid en mogelijkheid bestudeerd het grondwaterbeheer door middel van een provinciale verordening voorlopig te regelen.

Aan het einde van het verslagjaar was de verordening nog niet in de Provinciale Staten behandeld.

Ook de gemeentelijke verordening van de gemeente Velsen was nog niet in werking getreden.

Verstreckte adviezen

Aan het gemeentebestuur van *Beverwijk* werd advies uitgebracht over het onttrekken van water aan een ca 450 m lange tankgracht ten behoeve van de beregening van ca 3 ha tuinbouwgrond. Hoewel het hier de winning van oppervlaktewater betrof, kon dit toch van enige invloed zijn op de stand van het grondwater in de omgeving van de tankgracht.

Van de zijde van het Provinciaal Waterleidingbedrijf voor Noordholland werd voorgesteld om een vergunning voor 5 jaren te verlenen in verband met de belangen die het bedrijf met betrekking tot de waterwinning in dit gebied had.

Onze Commissie wees op het feit, dat dit voorstel gestrookt zou hebben met de precare toestand in de watervoorziening, zoals die omstreeks 1950 in dit gebied heerste. Sindsdien is echter de aanvoer van Lekwater naar het duingebied ten behoeve van waterleiding en industrie tot standgebracht, terwijl de grote bronbemaling van de tunnelbouw onder het Noordzeekanaal bij Velsen, werd beëindigd.

De hydrologische toestand is op deze plaats dan ook gunstiger dan 10 jaar geleden. Daar bovendien de hoeveelheid van het door de tuinder te gebruiken water zeer gering was, zag onze Commissie geen reden de vergunning te weigeren of tijdelijk te verlenen.

Het gemeentebestuur besloot overeenkomstig het advies van de Commissie.

Het gemeentebestuur van *Arnhem* vroeg advies betreffende een verzoek van de Koninklijke Papierfabrieken van Gelder Zonen N.V. om een vergunning voor uitbreiding van zijn waterwinning, in hoofdzaak bestemd voor de koelwatervoorziening. Verdere uitbreiding lag niet in de bedoeling. Bij een toekomstige grotere behoefte aan koelwater, biedt het voordeel tot recirculatie over te gaan wegens de vrij hoge kosten die zijn verbonden aan het gebruik van het agressieve grondwater.

De hoeveelheid water, die aan de zuidelijke Veluwe wordt onttrokken is de laatste jaren sterk toegenomen. Voorzover bekend hinderen deze onttrekkingen elkaar nog niet in belangrijke mate.

Er heerst echter enige bezorgdheid met het oog op de afvoer van enige beken, die uit het oogpunt van natuurschoon van grote waarde zijn. Inmiddels wordt getracht meer gegevens te verkrijgen over de geo-hydrologische gesteldheid van dit gebied.

De pompputten van de papierfabriek bevinden zich echter op zeer geringe afstand van de Rijn, waardoor de invloed van deze wateronttrekking op de stijghoogte van het grondwater zeer gering is.

De Commissie zag dan ook geen reden tot weigering van de vergunning te adviseren.

Van het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel werd om advies ontvangen een verzoek van het gemeentebestuur van *Enschede* om wijziging c.q. intrekking van enige voorwaarden verbonden aan een bij besluit van 3 januari 1912 aan deze gemeente verleende Hinderwetsvergunning tot het uitbreiden van het pompstation van de drinkwaterleiding aan de Weerseloseweg te Enschede.

Aan het einde van het verslagjaar was betreffende deze vraag nog geen advies uitgebracht.

Het gemeentebestuur van *Mill en St. Hubert* vroeg advies betreffende een hinderwetsaanvraag van Wijnbergens Fabrieken N.V. pluimveeslachterij tot het inrichten van enige putten voor koel- en spoelwater op een perceel in het St. Hubertsbroek bij de Lage Raam. De behandeling vereiste spoed, daar de juist begonnen bouw in verband met de onverwachte moeilijkheden bij de watervoorziening, moest worden gestaakt.

Tevens is te vermelden, dat ook een ontheffing van een bepaling uit de Algemene Keur van het Waterschap de Maaskant was vereist, waarbij het verboden is „werken, inrichtingen of andere middelen aan te leggen, te hebben of te bezigen, waardoor invloed kan worden uitgeoefend op de waterbeheersing in het waterschap”.

Het waterschap was bereid deze ontheffing — in principe alleen tot wederopzegging — te verlenen indien uit een deskundig onderzoek was gebleken, dat geen ernstige benadeling van het effect van de waterbeheersingswerken zou optreden.

De gronden waarop de pompputten waren ontworpen hadden een dunne humeuze bovengrond, waarin 's zomers een grondwaterstand van 70—120 cm beneden het maaiveld kon worden gehandhaafd. De gewassen waren dus afhankelijk van de stand van het grondwater. De Lage Raam werd in de zomer gestuwd om waterverlies te beperken.

Een berekening wees uit, dat in de tijd dat de Lage Raam ruimschoots water afvoert slechts op een oppervlakte van enkele hectaren een grondwaterstandsverlaging van enige betekenis zou kunnen optreden. In de zomer stroomt echter geruime tijd geen water over de stuwen. Gedurende deze tijd zou door wateronttrekking de bodemvoorraad worden aangesproken. Dit betekent, dat op een toenemende oppervlakte de grondwaterstand in belangrijke mate zou dalen, zodat aanmerkelijke schade aan gewassen te vrezen was. Onttrekking van de gehele benodigde hoeveelheid water zou dan ook te ontraden zijn.

Technisch bleven nog de volgende mogelijkheden:

1. Recirculatie van een deel van het water na koelen en/of reinigen, zodat een veel geringere hoeveelheid water behoefde te worden onttrokken.
2. Terugvoering van — niet vervuild — water in het pand van de Raam, waarnaast het water zou worden onttrokken, zodat dit pand niet droog zou komen te staan met schadelijke gevolgen voor de aanliggende gronden.

De directie van de fabriek gaf er evenwel de voorkeur aan van de bouw van de fabriek in Mill af te zien.

Het gemeentebestuur van *Zijpe* N.H. vroeg advies inzake een aanvraag om een Hinderwetsvergunning van de Stichting Reactor Centrum Nederland.

Het betrof hier een serie kleine en ondiepe putten rondom enige gebouwen van het Reactorcentrum. Het was nodig gebleken gedurende perioden van hoge grondwaterstanden maatregelen te nemen om de in de grond liggende heetwaterleidingen vrij van grondwater te houden. Het betrof dus een soort bronbemaling rond de gebouwen. Tegen het in werking hebben van deze installatie bestond geen bezwaar, mits het peil niet te sterk werd verlaagd met het oog op de duinvegetatie. Aan de vergunning werd dan ook een voorwaarde verbonden waarbij bemaling slechts was toegestaan, indien het grondwater een bepaald peil bij de gebouwen overschreed.